

Source sheet for TGS S2, E7 "The Decree of Exile"

- (1) ואומר אני כי המצוה שחכמים מפליגים בה והוא דירת ארץ ישראל עד שאמרו כתובות (דף ק':) כל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד ע"ז שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים, וזולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה הכל הוא ממצות עשה הוא שנצטוינו לרשת הארץ לשבת בה, א"כ היא מצות עשה לדורות מתחייב כל אחד ממנו ואפילו בזמן גלות כידוע בתלמוד במקומות הרבה (ספר המצות, שכחת העשין לדעת הרמב"ן)
- (2) אין ספק שהדירה בארץ ישראל היא מצוה גדולה בכל זמן, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, וא"ז הרמב"ן מנה אותה בכלל מ"ע... וכן היא דעת א"א הרשב"ץ ז"ל... אמנם מצוה זו אינה מצוה כוללת לכל ישראל בגלות החל הזה, אבל היא נמנעת כלל כשז"ל בגמ' כתובות שהוא מכלל השבועות שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ימהרו את הקץ ושלא יעלו בחומה... אמנם מצוה היא על כל יחיד לעלות לדור שם (שו"ת הרשב"ש סימן ב)
- (3) ולפמ"ש י"ל דכיון דהשבועה היא על כל הארצות, אלא דיחידים מותרין לעלות ואין השבועה רק שלא יעלו כולם ביחד, מ"מ א"א שיהי' חיוב על יחידים לעלות, דא"כ שוב יהי' חיוב על כל ישראל על כל יחיד ויחד בפני"ע, וזה א"א דהכל ביחד היינו בחומה דאסור... וא"ת שילכו זה אח"ז, מי יקדים ומי יאחר ובכל אחד נאמר זריזין מקדימין נמצא שעולין הכל ביחד, ע"כ אין חיוב על שום יחיד (שו"ת אבני"ז, יו"ד סימן תנד)
- (4) ויותר מזה מבואר בדברי הרמב"ן... אבל אחרי היותינו בגלות בארצות אויבנו לא נתקללו מעשה ידינו וכו' כי בשיבתנו בגלות הוא ההבטחה שאמר לנו ואף גם זאת... עכ"ל הק' – ומבואר מזה שהבטחתו של השי"ת שלא יהיה ח"ו כליה היא רק בהיותנו בארץ אויבנו לא בא"י, א"כ היא גזירה נוראה מאתו ית"ש להיות בגולה לא בא"י, והלא בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם, ואם ח"ו בטלה הבטחתו ית"ש בהצלה זו, אין לך סכנה עצומה ונוראה יותר מזו (ויואל משה, מאמר ש"ש סימן יד)
- (5) ואם כן קשה להבין מה זה ועל מה זה שבכל הדורות מזמן התנאים והאמוראים עד עתה לא נסעו לא"י כל גדולי ישראל וקדושי עמודי העולם כ"א מיעוטא דמיעוטא בתכלית המיעוט שהיו בא"י (שם, מאמר ישוב א"י סימן קד)
- (6) אבל האמת הברור שבענין זה, הנה לא יסתפק שום אדם שהגלות היא גזירה מאתו ית"ש כמבואר בכמה קראי ובכ"מ בגמ' ובמדרשות אין מספר (שם סימן קט)
- (7) ובטעם הגלויות מבואר בגמ' פסחים... לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים (שם קי)
- (8) גם השלה"ק... כתב... גם גלות ישראל שפזרם הקב"ה בעולם הזה היה לטובה... יעיי"ש שהאריך טובא... שהגלות הוא מוכרח עבור הגאולה. וא"כ ע"כ אף שהאריך כ"כ בחיבוב ביאת הארץ אין כוונתו שיבואו הכל לא"י כיון שבעצמו האריך ג"כ בהכרח פיזור ישראל בגולה בחו"ל שיתפשט הקדושה בכל העולם (שם קיא)

9) אבל קשה האיך סברי הרמב"ן וסייעתו שיש מצוה ביישוב א"י אף בזמן הגלות כיון שהוא גזירה מן השמים להיות מפוזרים בין העמים, האיך אפשר שיהיה מצוה בהיפך לישוב בא"י... כיון שאנחנו לא נוכל לידע מי ומי ההולכים מי יעלה בהר ה' לא"י ומי יתפזר לחו"ל האיך אפשר לומר שיש חיוב מצוה מה שאנחנו לא נדע את מי לחייבו באותה המצוה ואת מי לפוטרו... אלא שבוודאי המכין מצעדי גבר מסבב סיבות שיבוא כאו"א למקום שצריך להיות (שם קיד)

10) דמאחר שרצון הקב"ה שיהיה חלק מישראל הן בארץ והן בכל המדינות וא"א לפרט על כל הדורות של הגלות כמה הם ומי המה שיעלו לא"י או לא יעלו לא"י שיהיה בזה איזה ציווי כי אין המצות והאיסורין אלא במה שאפשר לברר עפ"י התורה"ק בשכל האנושי כדת מה לעשות ותורה לא בשמים היא, וכיון שאין בזה לא ציווי ולא איסור ולא חיוב נשאר הענין על ההשגחה העליונה (שם קטו)

11) והנה כי כן יש לחקור לדעת הרמב"ן וסייעתו שיש מצוה דאורייתא ביישוב א"י אמנם זה ודאי שבזמן גלותינו יש גזירת הגלות מאתו... שגזר הקב"ה להיות ישראל מפוזרין בכל רוחות העולם וע"כ שבזמן הגלות נדחה מצות הישוב בארץ ישראל שא"א לקיים שניהם... מ"מ לא הופקע המוה ועדיין חיובא רמיא על כאו"א מישראל אלא שנדחה המצוה מחמת אונס של גזירת הגלות... ובאמת בכל דברי הרמב"ן אינו מוזכר שחייב לעלות לא"י אלא שכל דבריו סובבים שאינו מצוה לשעה וצריך למנותו במנין תרי"ג... ושוב הוסיף עוד דגם בזמן הגלות שייך מצוה זו דכיון דלא נפקע המצוה ועכ"פ הדריס בא"י מקיימים מצוה זו הוי וודאי מצוה קבועה לדורות (שם קיז)

12) ומיושב לפי זה ענינו של ר"ז שלא נסע לא"י עד שראה שערי בחלמא... כיון שמעיקר הדין אין לנו ציווי וחיוב בזה מחמת גזירת הגלות שאין בידינו לידע מי ומי ההולכים... ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים שאם דעתו לש"ש המכין מצעדי גבר מדריכו בדרך האמת (שם קכ)